

Nr 60.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 2 oktober 1953 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 233, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Rörande författningsförslagets lydelse får utskottet hänvisa till propositionen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll må här anmärkas följande.

Vid 1952 års riksdag beslöts vissa inskränkningar i rätten att nedskryva varulager vid 1954 års inkomsttaxering. Därvid framhölls att behovet av bestämmelserna i fråga, vilka riktade sig mot spekulativa lageruppbbyggnader, skulle framdeles omprövas.

I förevarande proposition uttalas, att vad som förekommit hitintills under år 1953 icke synes vara av beskaffenhet att göra ifrågavarande bestämmelser behövliga. De föreslås därför skola upphävas.

Till utskottets behandling har hänvisats den i anledning av propositionen väckta motionen I:509 av herr *Ola Persson* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 233 och att följaktligen förordningen den 19 december 1952 med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt skall sättas i kraft».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionen framställda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Till stöd för det i propositionen framlagda förslaget har *departementschefen* anfört följande.

»Enligt kommunalskattelagens allmänna bestämmelser skall inkomst av rörelse beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Detta innebär, att inkomsten skall bestämmas med beaktande bland annat av den i räkenskaperna gjorda värdesättningen av in- och utgående varulager. Denna värdesättning skall frångås endast om särskilda omständigheter därtill föranleder. Man har brukat kalla detta rätt till fri varulagervärdering.

Denna rätt inskränktes i viss omfattning genom förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt. Dessa bestämmelser innebar, att lagerökningar under beskattningsåren 1952 och 1953 skulle upptagas till anskaffnings- eller återanskaffningsvärdena, dock att vissa spärregler i uppmjukande syfte därjämte skulle iakttagas.

Nyssnämnda bestämmelser tillkom som ett led i den förda ekonomiska politiken. De antogs av riksdagen samtidigt med förordningen om investeringsavgift och utgjorde såtillvida ett komplement till denna som dylik avgift icke skulle uttagas vid investeringar i varulager. Genom inskränkningen i den fria lagervärderingsrätten avsågs spekulativa lagerupbyggnader i viss mån skola motverkas.

I proposition nr 252 till 1952 års höstriksdag anmälde jag, att utvecklingen under sistnämnda år visat att det knappast varit erforderligt med speciella regler mot spekulativa lagerökningar. Konjunkturavmattningen hade föranlett företagen att i görligaste mån söka förhindra en ansvällning av lagren. Inskränkningen i den fria varulagervärderingen syntes endast i mindre mån ha varit av betydelse därvidlag. Jag framhöll vidare bland annat, att samtidigt som utvecklingen sålunda karakteriserats av spontana strävanden från företagens sida att nedbringa lagren, avsättningssvårigheter verkat i riktning mot lagerökning. Detta gällde särskilt skogsindustrien men även andra branscher. Det skulle — utifrån de motiv som låg till grund för lagstiftningen — te sig obilligt att för beskattningsåret 1952 bibehålla inskränkningen i rätten till fri lagervärdering beträffande de företag, som genom att uppehålla driften bevarat sysselsättningsmöjligheterna för den anställda personalen. De tillfälliga varulagervärderingsbestämmelserna riktade sig icke mot dylika lagerökningar, som knappast kunde betecknas som spekulativa.

Av skäl som nu återgivits föreslogs i nyssnämnda proposition att de tillfälliga varulagervärderingsbestämmelserna icke skulle gälla för beskattningsåret 1952. Beträffande vilka regler som borde gälla för beskattningsåret 1953 anfördes samtidigt följande.

Jag har redan tidigare framhållit, att det för dagen tillgängliga materialet för en konjunkturbedömning närmast tyder på en stabilisering av det ekonomiska livet. I varje fall synes några påtagliga tendenser till en lagerökning, betingad av inflationistiska förväntningar, icke finnas. Det torde under dessa omständigheter saknas anledning att ingripa med åtgärder i speciellt syfte att motverka lagerökningar. Erfarenheterna från efterkrigsåren med dess snabba kastningar mellan skiftande konjunkturlägen talar dock för att en viss beredskap upprätthålles i fråga om möjligheterna till

ingripanden på detta område, så att nya tendenser till inflationistiska lagerdispositioner snabbt kan bekämpas. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda att bestämmelserna i 1951 års förordning om varulagervärdering i huvudsak får kvarstå i vad avser beskattningsåret 1953. Den författningsmässiga regleringen av frågan synes av vissa tekniska skäl lämpligast böra genomföras på så sätt att 1951 års förordning om varulagervärdering helt upphäves samtidigt med att en ny förordning antages avseende beskattningsåret 1953. En sådan förordning bör taga sikte på lagerökningar från utgången av beskattningsåret 1952 till utgången av beskattningsåret 1953. I övrigt synes bestämmelserna böra utformas i huvudsaklig överensstämmelse med bestämmelserna i 1951 års förordning.

Jag vill än en gång understryka, att en förordning om begränsning i rätten till fri varulagervärdering för beskattningsåret 1953 bör tillämpas allenast därest utvecklingen visar, att detta är betingat av konjunkturpolitiska skäl. Eftersom det är önskvärt att redan nu förelägga riksdagen förslag till sådan förordning, vill jag framhålla, att jag vid den framtida tidpunkt, då utvecklingen under år 1953 kan med större säkerhet bedömas, kommer att överväga huruvida det kan finnas obehövt med särskilda åtgärder mot spekulativa lagerökningar. Skulle övervägandet leda härtill kommer jag att förorda att riksdagen förelägges förslag till förordningens upphävande.

Riksdagen godtog vad som sålunda föreslogs. Därefter utfärdades den 19 december 1952 dels en förordning, nr 754, om upphävande av 1951 års varulagervärderingsförordning och dels en förordning, nr 755, om varulagervärderingen vid 1954 års inkomsttaxering.

Ytterligare får jag erinra om vad jag uttalade i den senaste finansplanen och i proposition nr 227/1953 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1953/54, m. m., nämligen att begränsningen av rätten till fri lagervärdering borde tillämpas allenast därest utvecklingen visade att detta vore betingat av konjunkturpolitiska skäl. Jag framhöll tillika, att jag vid den framtida tidpunkt, då utvecklingen under år 1953 kunde med större säkerhet bedömas, ämnade överväga huruvida det kunde finnas obehövt med särskilda åtgärder mot spekulativa lagerökningar. Min avsikt vore därför att om det vid tiden för riksdagens höstsession visat sig att tendenser till spekulativ lagerhållning ej förekommit, föreslå att ifrågasvarande bestämmelser skulle upphävas jämväl för år 1953.

I enlighet med i det föregående återgivna uttalanden får jag nu ånyo upptaga frågan om särskilda varulagervärderingsbestämmelser bör gälla vid 1954 års taxering. Min avsikt är icke att i förevarande sammanhang lämna någon närmare redogörelse för det för dagen rådande ekonomiska läget i olika hänseenden utan jag vill endast konstatera, att, såvitt kunnat bedömas, några spekulativa lageruppbbyggnader av det slag, mot vilka lagervärderingsbestämmelserna riktade sig, icke förekommit. Härav följer då att något behov av en tillämpning av dessa bestämmelser vid 1954 års taxering icke kan ur angivna synpunkt anses föreligga. Jag vill därför förorda, att riksdagen underställes förslag till upphävande av bestämmelserna i fråga.

Beträffande den statsfinansiella innebörden av att kommunalskattelagens regler om varulagervärdering skall tillämpas vid nästföljande års taxering kan annat icke sägas, än att ett visst bortfall av skatteunderlag, som ej låter sig närmare beräknas, kommer att inträda.»

I den föreliggande *motionen* har anförts bl. a. följande. Ingen utredning förelåge om de ekonomiska konsekvenserna för stat och kommun av lagens suspendering. Men regeringen ansåge att förluster för det allmänna uppkomme. Detta vore liktydigt med ett erkännande att en beskattningsbar lageruppyggnad ägde rum. När lagen nu föresloges slopad utan att ha fyllt någon av de uppgivna funktionerna gäves en motivering därför, som icke alls bestyrkts. Lika litet som regeringen försökt väga den spekulation som kunnat ske i varulagervärderingarna, vilken säkert inte vore obetydlig, hade den gett några sakskaäl för påståendet att sådan spekulation icke fortsatte och komme att fortsätta. Lagens upphävande medförde förluster för det allmänna och ökade vinster för företagen. Det finnes även en annan synpunkt, som måste läggas på detta problem. Enligt regeringens förklaringar förbereddes nya och kännbara skatter på allmänhetens konsumtion. Formellt sett skulle de drabba fattiga och rika på samma sätt. Reellt sett innebure det nya fattigmansskatter, en ny klassbeskattning. Med hänsyn härtill måste det te sig dubbelt utmanande att slopa en skatt, som tillkommit under en utpräglad vinstkonjunktur mot kapitalisterna men som av olika anledningar inte satts i funktion samtidigt som nya indirekta skatter på småfolket skulle införas.

Utskottet. I föreliggande proposition föreslår Kungl. Maj:t omedelbart upphävande av förordningen den 19 december 1952 med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt. I den i anledning av propositionen väckta motionen I: 509 hemställes, att Kungl. Maj:ts förslag måtte avslås.

Ifrågavarande bestämmelser, som innebär en tillfällig inskränkning i rätten till fri lagervärdering, har icke något fiskaliskt syfte utan deras motivering är helt av konjunkturpolitisk art. De ingår som ett led i den av statsmakterna på senare år förda ekonomiska politiken, vars utformning i väsentlig mån bestämts av strävanden att begränsa de inflationistiska verkningarna av vinstkonjunkturen inom företagarsektorn och därigenom bland annat hejda de i dåvarande läge alltför starka expansionstendenserna i fråga om investeringsverksamheten. Såvitt avser sådana investeringar som yttrade sig i spekulativ lageruppyggnad har denna politik lett till införandet i skattelagstiftningen av skärpta och generellt verkande regler om värdering av varulager, enligt vilka det i allmänhet skulle framstå såsom oförmånligt för rörelseidkarna att öka sina lager. Tillika må anmärkas, att bestämmelserna har den kreditpolitiska innebörden att de begränsar möjligheterna för de skattskyldiga att uppskjuta beskattningen genom reglering av vinsten medelst nedskrivning av varutillgångar.

De bestämmelser i ämnet som genomfördes vid 1951 års höstriksdag avsåg beskattningsåren 1952 och 1953 och tog sikte på lagerökningar under hela tidsperioden för nämnda beskattningsår. Dessa bestämmelser upphävdes av 1952 års höstriksdag, sedan utvecklingen under 1952 visat att det knappast varit erforderligt med speciella regler mot spekulativa lagerökningar. Samtidigt antogs emellertid de bestämmelser, avseende lagerökningar under 1953, vars upphävande nu är i fråga. Sistnämnda lagstiftning har karaktären av en beredskapsåtgärd, i det att den uttryckligen förutsattes skola komma till användning endast om konjunkturläget det påkallade, vilket särskilt underströks av 1952 års bevillningsutskott i dess av riksdagen godkända betänkande nr 60.

I den föreliggande propositionen anföres nu som motiv för lagstiftningens upphävande att, såvitt kunnat bedömas, några spekulativa lagerökningar av det slag, mot vilka lagervärderingsbestämmelserna riktade sig, icke förekommit. Till stöd för avslagsyrkandet i motionen har motionärerna framhållit, att nämnda konstaterande i propositionen icke vore styrkt, varjämte riktats kritik mot ett upphävande av lagervärderingsbestämmelserna ur fiskalisk synpunkt.

Inom utskottet har rätt enighet därom att utvecklingen under 1953 ej gör det påkallat att av konjunkturpolitiska skäl upprätthålla de skärpta lagervärderingsreglerna vid 1954 års taxering. Det framstår då med hänsyn till statsmakternas tidigare utfästelser i fråga om denna lagstiftning som helt naturligt att bestämmelserna upphävs. Utskottet, som ej funnit anledning bedöma behovet av ifrågavarande lagstiftning ur andra synpunkter än som äger samband med den förda ekonomiska politiken, biträder alltså propositionsförslaget och avstyrker motionen I: 509.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 233 samt med avslag å motionen I: 509 av herr Ola Persson m. fl., antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående upphävande av förordningen den 19 december 1952 (nr 755) med bestämmelser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Stockholm den 17 november 1953.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjädhall, Heüman, Franzon, Gustaf Elofsson, Spetz, Velande*, Niklasson, Söderquist, Einar Eriksson och Snygg; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Kristensson i Osby, Sundström, Sjölin, Jonsson i Skedsbygd, Brandt, Kollberg, Kärrlander, Edström* och Henriksson.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.